

ÇOCUK EĞİTİMİNDE

ANNE BABALARA ÖNERİLER

Çocukları
Nasıl Eğitelim

DİSİPLİN

Değerli Vatandaşlarım,

Almanya'daki Türk toplumunun çözüm bekleyen bir çok sorunu vardır. Çözüm bekleyen bu sorunların içinde en önemli ve öncelikli olanı eğitimidir. Bu sorunların ortaya çıkışında eğitim eksikliği ve yetersizliğinin büyük etkisi vardır. Toplumumuzun geleceği çocuklarımızın eğitimine vereceğimiz öneme bağlıdır.

Bu amaçla eğitim Ataşeliğimiz vatandaşlarımızı, eğitim konusunda bilgilendirmeye yönelik bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışmayla, vatandaşlarımız Baden Württemberg Eyaleti eğitim sistemini Türkçe olarak çeşitli yönleriyle yakından tanıma imkanına kavuşmaktadır.

Çocuklarını hayata diğer bir deyişle geleceğe hazırlama sorumluluğunu taşıyan siz yurttaşlarımızın bu hizmetten gereği gibi yararlanacağına inanıyorum.

Çetiner KARAHAN
Başkonsolos

Değerli Veliler,

Çocuklarımız en değerli varlığımız, geleceğimiz, umudumuzdur. Onları sağlıklı bir şekilde büyütmek ve hayata hazırlamak, en önemli görevimizdir. İyi bir geleceğin garantisi iyi bir eğitimidir. Çocuklarımızın okul başarısını yakından izlemek ve bir meslek sahibi olmalarını sağlamak her veli için haklı bir gurur ve övünç vesilesidir.

Almanya'da Türk çocuklarının kaderini değiştirecek, geleceklerini aydınlatacak, tek çıkış yolu eğitimidir.

Konunun bu öneminden dolayı Karlsruhe Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği, Baden-Württemberg Eyaleti Eğitim sistemini çeşitli yönleriyle tanıtan, bir dizi broşürü hazırlayıp yayıma sokmaktadır. Böylece velilerimiz, Baden-Württemberg Eyaleti eğitim sisteminin sunduğu imkanların farkına varacak ve onlardan en iyi biçimde yararlanabileceklerdir.

“Çocuk Eğitiminde Anne Babalara Öneriler” ana başlığı altında size sunulan bu e-kitapları hazırlayan rehber öğretmenlerimizden Dr.Osman Nejat Akfırat'a teşekkür ederim. Kitaplar, herkesin kolay anlayabileceği bir dille kaleme alınmış ve her konu ayrı bir başlık altında ele alınarak, konunun bütünlük içinde kolayca kavranabilmesi sağlanmıştır.

Çocuklarımızın eğitiminden daha önemli bir işinizin olmadığını tekrar hatırlatır, bu e kitabın, bu görevinizi yerine getirmenizde önemli bir katkı sunacağını, umuyorum.

Murat ÇELEBİ
Eğitim Ataşesi

ÇOCUK EĞİTİMİNDE ANNNE BABALARA ÖNERİLER

Dr.Osman Nejat Akfırat

Gelişim hayat boyu devam eder. Bireyin genel gelişimini tamamlaması açısından en önemli dönemler 0-18 yaş arası yaşanır. 0-18 yaş arası çocuk 6 değişik süreç yaşar.

1. Doğum Öncesi Dönem
2. Bebeklik Dönemi (0-3 Yaş)
3. Okul Öncesi Dönem (3-6 Yaş)
4. Çocukluk Dönemi (6-12 Yaş)
5. Ergenlik Dönemi (12-14 Yaş)
6. Gençlik Dönemi (14-18 Yaş)

ÇOCUKTA DİSİPLİN VE SINIRLAR

DİSİPLİN VE SINIRLAR NEDEN ÖNEMLİDİR?

Çocuklar dünyalarındaki kuralları anlamak istek ve ihtiyacındadırlar. Kendilerinden ne beklendiğini, kontrolün kimde olduğunu, ne kadar ileri gidebileceklerini ve çok ileri gittiklerinde ne olabileceğini bilmek isterler. Diğerleri ile ilişkilerinde buldukları yeri bilmek ve artan beceri ve kapasitelerini ölçmek arzusundadır. Sınırlar, çocukların kendilerini ve dünyalarını anlamalarına yardımcı olur ve onlara önemli bir keşif ve öğrenme ortamı sağlar.

Sınırları belirleme dinamik bir süreçtir. Çocuklar büyüdükçe değişir ve ana babalar için çocukların sağlıklı gelişimlerini sürdüreceği şekilde genişleme ve ayarlama yapmak oldukça zordur. Bu zor görevi başarabilmek için, hem kararlı, hem de esnek olmalıyız. Sağlıklı deneme ve keşifleri yüreklendirecek kadar kararlı ve gelişmeye izin verecek kadar esnek sınırlar belirleyebilmeliyiz.

Çocuklar Neden Sınırlara İhtiyaç Duyarlar?

Sınırların etkili bir şekilde belirlenmediği evlerde büyüyen çocukların kendinden emin olamadıkları ve kendilerini gergin hissetmelerine neden olmaktadır. Dünyaya açıldıklarında, çatışmalar, reddedilmeler ve olumsuz tepkilerle karşılaşır. Çocuklara dünya ile başarılı ilişkiler kurmaları için ihtiyaçları olan net sinyallerin sağlanması bu tür çatışmaları ortadan kaldıracaktır.

Çocuklar onaylanabilir davranışlar gösterebilmek için, bizim kurallarımız ve beklentilerimiz konusunda net mesajlara ihtiyaç duyarlar. Bu bilgiyi edinmeleri bize bağlıdır.

Çok küçük yaşlardan itibaren, çocuklar sürekli olarak denemeler ve keşifler yapmakta, dünyaları ve onun nasıl işlediği konusunda bilgi toplamaktadırlar. Çok iyi gözlemcidirler ve gözledikleri davranışı taklit ederek, neden sonuç ilişkilerini kaydetmekte ve topladıkları bilgilere dayanarak kurallar hakkında belli inançlar oluşturmaktadırlar.

Sınırlar onaylanan davranışları tanımlar. Sınırlar anlaşılır ve tutarlı olduğu sürece, çocuklar için onu anlamak ve izlemek daha kolay olacaktır. Sınırlar net olmadığı zaman, çocuklar yolun dışına çıkıp sorun yaşayabilirler. Çocuklar bizim 'ana baba' olmamıza ihtiyaç duyarlar, yani bizim sınırlamalar belirlemede kararlı olmamızı ve güvenebilecekleri bu sınırları onlara sağlamamızı beklerler. Güven ve devamlılık duyguları buna bağlıdır. Sınırlar güven verir.

DİSİPLİN NEDİR?

Pek çok aile ve çocuk "disiplin" kelimesini ana babaların çocuklarına, öğretmenlerin öğrencilerine terbiye vermek için yaptıkları bir baskı olarak görür ve çoğunlukla "cezalandırma" ile eşanlımlı değerlendirilir. Fakat disiplin uygun verildiği takdirde davranışı yönlendirmeyi amaçlayan bir eğitimidir. Disiplin yalnızca, çocuğunuza yaramazlık yaptığı zaman uyguladığınız kurallar dizisi değildir. Her zaman uygulanması gereken kurallar bütünüdür. Disiplin çocuğa istenilen davranışları ve alışkanlıkları öğretmek, kendi kendini denetleme yada iç denetim demek olan ahlak gelişimini sağlamaktır.

Etkili bir disiplin oluşturabilmenin ilk şartı; ebeveyn ile çocuk arasında bir uyum sağlayabilmektir. Herkes rollerinin ve statülerinin farkına varmalıdır.

Bu uyum çocuğunuz yürümeye ve konuşmaya başlayıncaya kadar genelde olumlu aile yapısına sahip anne babalar tarafından gerçekleştirilir ama bu devreden sonra ebeveynlerde geleneksel görev sayılan "iş buyuruculuk" başlar ve bu uyum bozulur.

Uygulama tarzına göre disiplini 2 boyutta değerlendirmek mümkündür. Bunlar dış kontrollü disiplin ve iç kontrollü disiplin (özdenetim).

İç kontrollü disiplin, yani özdenetim, kişinin bazı kuralları benimsemesi ve dış uyarılara gerek kalmadan bu kurallara kendi kendine uyması veya uygulamasıdır. Kısaca, çocuğun kendi kendini yönetme yeteneği kazanmasını sağlamaktır. Esasen disiplin uygulamalarıyla varmak istenilen hedef budur. Çocukların kuralları benimsemeleri, ne yapıp ne yapılmaması gerektiğini bilip kendi kendilerine yapmaları, sürekli uyarı ve ikaza gerek kalmadan görevlerini yerine getirmeleri (örneğin; dış fırçalama, banyo yapma, ödevlerini zamanında yapma, gece belirli bir

saatte yatma, eşyalarını toplama vb. gibi...). Bu şekilde hem anne-baba sürekli ikaz ve kontrol rolünden kurtulur hem de bu sebeple oluşabilecek sürtüşme ve problemler önlenmiş olur. Çocukta disiplinin hedefi ‘özdenetimi’ geliştirmektir.

Anne-babasının yanındayken, dayak ya da ceza korkusuyla sesi kesilen, anne-baba kontrolü kalkınca çığırından çıkan çocuk, bu özdenetim yeteneğini kazanmamış demektir. Diğer bir ifadeyle, doğru olanla olmayanı özüne sindirememiştir. Ancak bu durumun çocuklukta bir ölçüde olağan olduğunu belirtmek gerekir.

Çocuğun, doğruyu yanlış öğrenebileceği davranışlarını buna göre ayarlaması zaman alır. Bu sebeple ilk yaşlarda anne-baba kontrolü kaçınılmaz olmaktadır. Çocuk zamanla kendi isteklerini ve dürtülerini dizginlemeyi öğrenir. Yer, zaman ve şartlara göre neyin doğru, neyin eğri olduğunu kendisi tespit edebilir. Ancak arada bir yanılması da normal sayılmalıdır. Ceza korkusuyla da davranışlara çekidüzen verilebilir. Ancak sağlanan düzen sürekli olmaz.

Bu sebeple çocuk eğitiminde ceza korkusu hiçbir zaman ön sırada yer almamalıdır. Düzenli ve sorumlu davranış öncelikle anne-baba ve çocuk arasındaki anlayış ve güven temeline dayanmalıdır. Anne-baba ve çocuk ilişkisinde bu temel nitelik yoksa, tartışılan bütün yöntemler etkisiz kalırlar. Esasen güven ve anlayış ortamında sert ve aşırı yöntemlere gerek kalmaz. Arada bir beliren çocuksu yaramazlıklar kesin ve tatlı-sert yaklaşımlarla ele alınıp kolayca düzeltilebilir.

Geleneksel disiplin anlayışında ferdi davranış bozukluğuna iten sebepler üzerinde pek durulmaz. Aslında çocukların, doğru davranışlar kazanmalarında büyüklerin yardımına ihtiyaçları vardır. Disiplin, yapıcı ve eğitici olmalıdır. Rehber olmalı, mantıksız yasak ve sınırlamalardan kaçınılmalıdır.

Davranış nasıl olursa olsun disiplinin hedefi yapıcı ve iyi niyetli bir yardımdır. İyi bir disiplin, çocuğun baskı altında kalmadan kendi kendisini yönetmesini hedefler.

Disiplin, yapıcı ve eğitici olmalıdır. Rehber olmalı, mantıksız yasak ve sınırlamalardan kaçınılmalıdır.

ANNE BABALARIN UYGULADIKLARI CEZAYA DAYALI OLUMSUZ DİSİPLİN ŞEKİLLERİ

Ana – babaların uyguladıkları olumsuz disiplin şekilleri genel olarak 3’e ayrılabilir bunlar:

1. Fiziksel disiplin
2. Çocuğu sözle hor görmek
3. Sevgiyi esirgemek

A-Fiziksel Disiplin (Dayak) :

Bu disiplin şekli maalesef ülkemizde sıkça uygulanır. Ancak bu yöntemin çocuklarda zayıf vicdan ve ahlak gelişimine yol açtığı araştırmalarla kanıtlanmıştır.

İnsan artık bağımsız düşünebilmeli ve her duruma uyacak esnekliğe sahip olmalıdır. Günümüz bunu gerektirmektedir. Dayakla büyüyen çocuk esnek olmaz katı olur. Burada en önemli kavram dayağın zayıf vicdan ve ahlak gelişimine sahip olmasına yol açmasıdır acaba bu neden olur:

1- Bir kere çocuk bir yaramazlık yaptığı zaman dayak yerse bunun karşılığını ödemiş demektir. Artık yaptığını düzeltmek ve onarmak için başka bir şey yapmasına gerek kalmadığını düşünür.

2- Dayak yiyen çocukta ana- babaya karşı kızgınlık oluşur. Dolayısıyla çocuk kendi yaptığının kötü bir şey olduğunu öğrenip kendini suçlu göreceğine, kendisini döveni suçlar.

3- Çocuğun ana – babadan daha güçsüz ve aciz olduğunu bu şekilde yüzüne vurmak çocuğu utandırır ve kendine olan güvenini sarsar.

4- Çocuk ana babasının davranışını taklit edip problemlerini saldırganlıkla çözmeyi öğrenir, kızdığı zaman oda bir başkasını döver. Böyle fiziksel ceza çocuğa vicdanlı olmayı değil saldırgan olmayı öğretir. Dayağa alışan çocuk başkalarıyla sürtüşmelerini konuşarak halledemez, oda dövüşe şiddete başvurur.

B-Çocuğu Sözle Hor Görmek:

Bazı ana babalar çocuklarını azarlayarak terbiye etmeye çalışırlar. Bu azarlamalar, korkutma, tehdit , alay etme, küçümseme , bağırma ve beddua etme gibi şekiller alır;

1- Korku ve Tehdit; Çocuklar korku konusunda çok hassastırlar. Hele pek anlamadığı kavramadığı şeylerle korkutulursa bu sözlere inanır ve çok sarsılır. (Örn; Dokunma ellerin taş olur, durmazsan öldürürüm vb.) Ancak büyüdükçe bunların boş olduğunu anlar ve hiçbir tehdide kulak asmaz.

2- Alay –Küçümseme; Küçümsemek herkes için olduğu kadar çocuk içinde onur kırıcıdır. Hele elinde olmayan bir şey için alay konusu olursa (aptal, beceriksiz, şişko gibi sözler) çocuğun güveni iyice sarsılır. Bu durumda çocuk ya siner cesaretsiz olur, yada küstah cevaplar verir ki buda sizi iyice çaresiz bırakır.

3- Bağırma Beddua Etme; Bunlar çocuğun olumsuz davranışlarını düzeltmez, sadece ana babaların içini boşaltmasını sağlar. Sık sık azarlanan ve beddua işiten çocuk yaptığı olumsuz

davranıştan dolayı kendini suçlayacağına ana babayı suçlar. Hor görülen, pis, şersem gibi lafları çok işiten çocuk gerçekten kendisinin öyle olduğuna inanır ve kendi gözündeki değeri azalır.

C-SevgiEsirgeme:

Dayak çocuğun bedenine, sevgi esirgemek ise çocuğun duygularına hitap etmektedir. Çocukla konuşmamak, küsmek, ona aldırılmaz bir şekilde davranmak yada onu artık sevmediğini söylemek sevgi esirgeme yollarıdır.

Sevgi esirgemenin de vicdan gelişimi üzerinde olumsuz etkileri vardır, Çünkü sevgi esirgemedede amaç, çocuğun yaptığı hareketin cezasının çekmesidir. Cezasını çeken çocuk burada da yaptığı taramazlığın karşılığını ödemiş demektir. Yaptığından pişmanlık duyarak onu tamir etmek için bir şey düşünmesine gerek yoktur.

Ayrıca “yaramazlık edersen bir daha seni sevmem” gibi sözler çocuğu can evinden vurur. Çünkü çocuk ana-babasının sevgisine her zaman muhtaçtır. Böyle sözler onda şu hissi uyandırır. “Mükemmel olmazsam, melek gibi durmazsam beni sevmeyecekler.” Ama çocukta bilir ki mükemmel değildir ve mutlaka yaramazlık yapacaktır. O zaman ana babasının seviyesine hiçbir zaman layık olamayacağını düşünür. Ya kabul edilmek için çırpınır yada isyankar olur.

DİSİPLİN NASIL UYGULANMALI?

Disiplin, tutarlılık ve esneklik kavramlarını da içine alır. Çocuğa kurallar tutarlı bir şekilde verilirken, katı bir şekilde uygulanan kararlar hoşnutsuzluk oluşumuna sebep olabilir. Çocuklar bazen ebeveynin esnek davranmasını bekler. Disiplin, sevgi ve şefkatle beraber olmalıdır. Bu şekliyle disiplin çocukların hayattan zevk almasını sağlar. Çocuğun kuralları öğrenmesi için zaman tanımak, yeteneklerini geliştirmesi için sabır göstermek gerekir. Olumlu davranışlarını desteklemek, kendisine olan güveni artırır.

Bazı disiplin teknikleri

- Çocuklarınıza iyi örnek olun.
- Çocuklarınızın iyi davranışlarını ödüllendirin.
- Sorunun önemli olup olmadığını, kalıcı olup olmadığını belirleyin.
- Çok konuşarak talimatlar yağdırmayın. Zaman zaman bir bakış, kaşını kaldırıp sert bir şekilde yaptığından hoşlanmıyorum demek sorunu halledebilir.
- Bırakın çocuklarınızın hataların neticeleri ile yüz yüze kalsınlar.
- Yaptıkları ya da yapmadıklarının (ödev yapmama, okula kitap getirmeme vb.) neticelerine katlansınlar.

- Çocuklarınızın yanlış davranışları yüzünden bazı tatsız durumlar yaşamasını sağlayın.

Disiplin; üç temel hedef için uygulanmalı:

1. Sevgi ve güveni geliştirmek.
2. Özgüven hissini oluşturmak.
3. Başkalarını anlamak ve kişilere saygı duymak.

Disiplin bir cezalandırma değildir

Denge ve düzenin oluşmasında aile içindeki disiplin çok önemlidir. Disiplinin “cezalandırma” ile karıştırıldığı durumlar çok fazladır. Disiplinde hedeflenen, çocuğa istenen davranışları kazandırmak ve iç kontrolünü sağlamaktır. Bu zorlamayla yapılmaz. Çocuk iç disipline hazırlanırken onun gelişimi göz ardı edilmemelidir. Özellikle çocukluğun ilk yıllarında, çocuğun ihtiyaçlarını tespit etmek ve davranışlarının sebeplerini araştırmak çocuktan çok ebeveyni ilgilendirir. Kendini kontrol edebilme ve ebeveynin isteklerini yerine getirebilme zamanla gelişir. Anne-babalar davranışları ile çocuklarına model olmalı ve açıklama yapıp yardımcı olmalıdırlar. İstenmeyen davranışlarda çok zor durumda kalmadan cezalandırılmaya gidilmemelidir. İstenen davranışlar yapıldığında da olumlu tavır sergilenmelidir.

Çocuğa disiplin öğretilirken, istenmeyen davranış olduğunda çocuğa ceza vermek yerine başka alternatifler sunulmalıdır. Kurallar anlaşılır, basit ve güvenilir olmalıdır. Çocuğa yönlendirme yapılırken tutarlı olunmalı ve olumlu davranışlar ödülmalıdır.

Çocuk sürekli yanlış davranışlar sergiliyorsa bir problem var demektir. Çocukla anormal davranışlarının sebepleri konusunda konuşulmalı, gerekiyorsa bir uzmanla işbirliği yapılmalıdır.

Yaramazlık yapan bir çocuk, ihtiyacını belli etmek ya da anne-babasının dikkatini çekmek istiyor olabilir. Eğer çocuk olumsuz davranışı yapmakta ısrar ediyorsa ebeveynine bir şey anlatmak istiyor demektir.

Çocuk, istenmeyen davranışı tekrarlayarak anne-babasını cezalandırmaktadır. Eğer bir çocuk cam bardakla oynuyorsa kızmak ya da bardağı ortadan kaldırmak yerine plastik bir bardak verilebilir. Çocuğa uygulanan disiplinlerin hepsi sevgi üzerine kurulmalıdır. Sevgi ve saygı gören bir çocuk başkalarına da sevgi gösterir.

Anne-babaların yaptığı çok yaygın bir hata her yanlış davranışa aynı şiddette tepki vermektir. Anne-babalar etkili olabilmek için tepkilerini davranışın ciddiyetine göre ayarlamalıdır.

Zor ve şiddet kullanılarak davranışı yönlendirmeye çalışan anne-babalar; çocuğun kendilerine karşı korku içinde olmasına, çocuğun asabi ve saldırgan olmasına, kendi problemlerini şiddet yoluyla çözümlenmeye çalışmasını sebep olur.